

Regionreformen

Hva kan internasjonalt/europapolitisk arbeid tilføre samfunnsutviklerrollen og hvordan bidrar dette arbeidet til en bedre oppgaveløsning?

Bakgrunn

Kommunal og moderniseringsdepartementet (KMD) arbeider med en Stortingsmelding om det folkevalgte regionale nivået, og Østlandssamarbeidet har gjennom hele 2015 hatt et arbeid gående for å spille inn i de prosesser som knytter seg til regionreformen. Fylkeskommunenes internasjonale/europapolitiske arbeid har til nå ikke vært spesielt framme i dette arbeidet. I rådmannsutvalgets møte 30.10.15 ble internasjonal adm. gruppe i Østlandssamarbeidet bedt om å komme med noen refleksjoner rundt internasjonalt/europapolitisk arbeid inn mot region-reformarbeidet. I tillegg har KMD bedt om innspill til utforming av tekst om fylkeskommunenes internasjonale arbeid til den samme meldingen.

Innledning

Internasjonalt engasjement inngår naturlig i fylkeskommunenes rolle som regionale utviklings-aktører. Kommunesektoren berøres av EØS-avtalen som myndighetsutøvere, arbeidsgivere, tjenesteytere, eiere, innkjøpere mv. De fleste politikkområder har i dag en internasjonal dimensjon og ansvar hjemme medfører ansvar for å ta del i politikkutformingen ute, samt å samarbeide med utenlandske aktører til beste for en bærekraftig samfunnsutvikling. EØS-avtalen har vidtrekkende konsekvenser for norske fylkeskommuner og utgjør en viktig rammebetingelse for politikkutvikling, organisering og daglig drift. EØS-regelverk innlemmes i norsk rett og mye skal tolkes/håndheves i kommuner og fylkeskommuner.

Fylkeskommunenes internasjonale engasjement innebærer allokering av politiske, økonomiske og administrative ressurser knyttet til ansvarsområder som planlegging, næringsutvikling, kultur, miljø, samferdsel og utdanning/kompetanse. I tillegg er det internasjonale arbeidet forankret i politiske mål koblet til demokratiutvikling og bidrag til fred og stabilitet i nærområdene.

Fylkeskommunenes internasjonale engasjement er en konsekvens av de samfunnsendringer som norsk deltakelse i den europeiske integrasjonen medfører. Som regional utviklingsaktør for et næringsliv som konkurrerer på et globalt marked, må fylkeskommunene/regionene samlet sett ha verktøy og virkemidler for å posisjonere seg i den regionale internasjonale konkurransen.

Hvorfor deltar fylkeskommunene i europeisk samarbeid?

Utgangspunktet for alle fylkeskommunene i Østlandssamarbeidet er at internasjonalt samarbeid skal bidra til å styrke oppgaveløsningen innenfor alle ansvarsområder. Vektingen av disse vil kunne variere, men i hovedtrekk betyr det samfunnsutfordringer direkte knyttet til dagens ansvarsområder innenfor samferdsel og transport, energi og miljø, ungdom og opplæring, kultur samt nærings- og samfunnsutvikling. Fylkeskommunene har som mål å;

- Påvirke egne rammebetingelser og muligheter samt delta i og bidra til debatten hjemme og ute. Vi har noe å tilføre og vi har noe å lære!
- Utnytte europeiske relasjoner i næringsutvikling og tjenesteproduksjon - skape merverdi for innbyggere, næringsliv og samfunnet for øvrig.

Merverdi av europeisk arbeid for fylkeskommunene

Deltakelse i europeiske organisasjoner og prosjekter gir merverdi i form av kompetanse og økt motivasjon - både politisk og administrativt. I tillegg kommer naturligvis med-finansiering til oppgaveløsningen gjennom prosjektdeltagelse. Europapolitisk engasjement gir bl.a.:

- Økt kontaktflate med ulike land/regioner og folk for spredning av kunnskap og mellomfolkelig forståelse, overføring og tilførsel av kompetanse og beste praksis mv.
- Flere kanaler med adgang til viktige europeiske beslutningstakere
- Adgang til ulike europeiske program for utvikling og samarbeid, samt utforming og gjennomføring av konkrete samarbeidstiltak

Eksempelvis - for elever og lærere på videregående opplæring gir deltakelse både økt kunnskap, kulturforståelse, internasjonal kompetanse - og for elever modning og verdifull kunnskap til videre studier/framtidig arbeid. Fylkeskommunene deltar også i flere utviklings- og demonstrasjonsprosjekter som har gitt håndfaste materielle resultater som energistasjoner, busser etc. Det internasjonale engasjementet gir fylkeskommunene mulighet til å realisere målsetninger innenfor viktige samfunnsområder, som de ikke ville ha hatt muligheten til uten aktiv deltagelse i europeisk samarbeid. Fylkeskommunene har over tid bygget opp god kompetanse på internasjonalt prosjektarbeid.

Hvordan arbeider fylkeskommunene internasjonalt for å oppnå sine mål?

Alle fylkeskommunene i Østlandssamarbeidet er med i en eller flere europeiske regionale organisasjoner og nettverk. Eksempler på slike er EuroCities, AER, BSSSC, CPMR, AEER, ARC, Euromontana, METREX og HyER. Felles for alle disse er at europeiske regioner samarbeider om politikkpåvirkning, kompetanseheving, erfaringsutveksling og prosjektutvikling. Disse organisasjonene og nettverkene utgjør viktige arenaer for fylkeskommune og mobiliserer både politisk- og administrativt nivå, samt eksterne aktører i regionen til aktiv deltagelse i europeisk samarbeid. Kunnskap og kontakter ervervet gjennom deltagelse bidrar til engasjement, input til oppgaveløsning og organisering av tjenesteproduksjon og til økt mobilisering i egen organisasjon.

Gjennom sin rolle som regional utviklingsaktør opptrer fylkeskommunene som døråpnere og arenaskapere for kommuner, næringsliv, interesseorganisasjoner og frivillige organisasjoner - som enten selv søker EU prosjekter - eller ved mobiliseringen gjennom spredning av informasjon og veiledning. Slik bidrar fylkeskommunene med sin kompetanse aktivt til både faglig utvikling og med-finansieringen gjennom at stadig flere aktører deltar i ulike finansieringsordninger. Dette gjelder både EUs sektorprogram, INTERREG og EØS midlene.

Fylkeskommunene er også selv aktive deltakere i ulike prosjekter - både regionale utviklingsprosjekter gjennom Interreg, men også i prosjekt innenfor Erasmus+, Creative Europe og Horisont 2020.

Gjennom deltagelse i fagrelevante nettverk innhenter fylkeskommunene erfaringer og utvikler kompetanse som direkte bidrar til et bedre grunnlag for strategisk planlegging og forvaltning. Et konkret eksempel på dette er; Oslo kommune og Akershus fylkeskommune som over en lengre periode systematisk har innhentet kompetanse, «beste praksis» og deltatt i prosjekter for bedre å kunne planlegge strategisk for den store befolkningsveksten, økt urbanitet, nye transportbehov og klimakrav. Gjennom deltagelse i organisasjoner og nettverk som Eurocities, METREX og HyER har de både lært av andre storbyregioner (som tidligere har taklet sterk vekst) og deltatt i prosjekter - som har gitt verktøy og kompetanse både i forhold til store tunge prosesser som utviklingen av Areal og transportplan for Oslo og Akershus, og til demonstrasjon og implementering av transport og energiløsninger.

Utfordringer for fylkeskommunenes internasjonale/europapolitiske arbeid

En rekke departement både oppfordrer og stiller forventningskrav til fylkeskommunen på det internasjonale/europapolitiske området. Det oppfordres til deltagelse på ulike arenaer og i programmer, og det stilles til dels formaliserte krav om bidrag til mobilisering. Særlig gjelder dette generell mobilisering til deltagelse i Horisont 2020 og til økt deltagelse fra næringslivet i alle typer EU/EØS finansieringsordninger. I tillegg har internasjonalisering på alle samfunnsområder medført at det internasjonale perspektivet må reflekteres i det regionale plan- og utviklingsarbeidet på de fleste områder.

Den formelle utfordringen i dag knytter seg til at det ikke fremgår av statens forventningsbrev til fylkeskommunene - eller i tildeling av midler eller mandat - at fylkeskommunen har et internasjonalt ansvar. Samtidig understreker Regjeringens Europamelding at EU/EØS er innenrikspolitikk. Regional deltagelse/engasjement i europapolitisk samarbeid bør benevnes som et kompetanseområde for framtidige regioner uavhengig av størrelse.

Gjennom økt dialog og samhandling mellom nasjonale og regionale myndigheter vil en trolig kunne skape større bevissthet og interesse – som igjen gir grunnlag for debatt om prioriteringer og politisk styring i det europapolitiske arbeidet i Norge.

Større og mer robuste regioner

De fleste regionene i Europa, som dagens fylkeskommuner samarbeider med, er større enn de norske fylkene i folketall. Dette oppleves imidlertid sjelden som et stort problem. Gjennom Østlandssamarbeidet samarbeider fylkeskommunene allerede godt innenfor det europapolitiske arbeidet og trekker veksler på hverandre og samkjører ressurser og kompetanse. Fylkeskommunene eier også – sammen med noen kommuner og høyskoler på Østlandet – Osloregionens Europakontor i Brussel.

Dersom større regioner får flere ansvarsområder/oppgaver og tilnærmet like inntekter som de nåværende fylkeskommunene - vil de trolig kunne jobbe mer systematisk både internt og eksternt. Med mer ressurser i form av personer (kapasitet) og midler samt større kompetanse-miljøer (gjennom å samle internasjonale rådgivere i større enheter) vil internasjonalt arbeid ha

mulighet til å spille en mer sentral rolle i regionens oppgaveløsning og i mobilisering, deltagelse og politikk-påvirkning – nasjonalt og i Europa.

Norge har både tidligere og nå hatt mange ledende politiske verv i ulike europeiske sammenlutninger. Færre og større regioner medfører færre politikere, og færre politikere vil kanskje medføre et mindre handlingsrom for den type aktiv deltagelse og markering. Samtidig vil de politikerne som deltar aktivt og tar en ledende rolle ha større representativitet og mer tyngde bak seg.

I en nylig publisert NIBR rapport (2015:19) om kommuner og fylkeskommuners deltakelse i europeiske programmer viser det seg at størrelse og kapasitet betyr mye for deltakelse. Dvs. at store aktører i større grad enn mindre aktivt benytter seg av programmenes muligheter.

Større regioner kan bli gode partnere i arbeid for innovasjon, vekst og utvikling gjennom deltagelse i europeisk prosjektsamarbeid, samtidig som større regioner kan ha positiv betydning for mobilisering av kommuner, privat sektor, kulturliv, lokalsamfunn og F&U sektoren.

Oslo/Lillehammer 12.11.15/AIS, RB og RF på vegne av internasjonal adm. gruppe